

Bányászati és ipari hulladékok innovatív hasznosítása az ÉKM régióban

Dr. Szabó Roland¹, Ambrus Mária², Papné Halyag Nóra³, Dr.
Kristály Ferenc⁴, Prof. Dr. Mucsi Gábor⁵

tudományos munkatárs¹, PhD hallgató², tanszéki mérnök³, tudományos
főmunkatárs⁴, egyetemi tanár⁵

Miskolci Egyetem

**"Tudománnyal a Régióért,,
A MAB Régiós Bizottság I. tudományos konferenciája
2021. április 12.**

RING projekt rövid bemutatása

- Teljes név: Fenntartható Nyersanyag-gazdálkodási Tematikus Hálózat – RING 2017” című EFOP-3.6.2-16-2017-00010 azonosító számú projekt
- Szakmai vezető: Dr. habil. Faitli József (Miskolci Egyetem)
- Kutatói sejtek
  - Szennyvizek és szennyvíziszapok hasznosítása, alacsony CO₂ kibocsátási technológiák. Kutatói sejt vezetője: Dr. Rákhely Gábor (Szegedi Tudományegyetem)
  - A települési szilárd hulladék (TSZH), mint másodlagos nyersanyagforrás. Kutatói sejt vezetője: Dr. Kiss Tibor (Pécsi Tudományegyetem)
  - Lignocellulózok hasznosítása. Kutatói sejt vezetője: Dr. habil. Czupy Imre (Soproni Egyetem)
  - WEEE - elektronikai és elektromos eszközök hulladékából értékes anyagok kinyerése. Kutatói sejt vezetője: Dr. Nagy Sándor (Miskolci Egyetem)
  - Nagytömegű ipari és bányászati hulladékok és melléktermékek innovatív hasznosítása (Szilikát sejt). Kutatói sejt vezetője: Prof. Dr. Mucsi Gábor (Miskolci Egyetem)

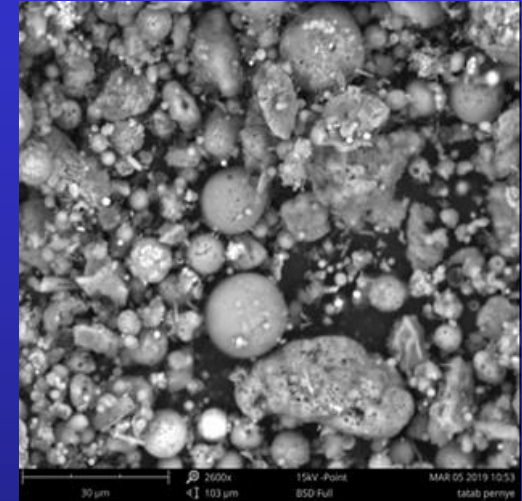
Szilikát sejt kutatási célja:

- **Az ásványi eredetű elsődleges és másodlagos nyersanyagok előkészítési folyamatainak fejlesztése** annak érdekében, hogy magasabb hozzáadott értéket képviselő termékként jelenjenek meg a piacon.
- **Alapanyagok mechanikai aktiválása** fokozott reakcióképesség elérése céljából.
- **Geopolimerek gyártása** különféle alkalmazásokra (hőszigetelő rendszerek, beton, tűzálló anyagok).
- **Az ipari hulladékfeldolgozás és -hasznosítás jogi körülményeinek vizsgálata** az Európai Unióban, valamint hazai szinten.

Ipari és bányászati hulladékok

Elsősorban szilikát tartalmú hulladékok:

- Bányászati meddő (érc- és szénbányászat),
- **erőműi hulladékok** (salak, pernye),
- kohászati salakok,
- hulladékégetési melléktermékek (salak és pernye),
- **vörösiszap.**

1. ábra Erőműi pernye

2. ábra Salak

Ipari és bányászati hulladékok

Hazánkban lerakott ipari ásványi melléktermékek (nyersanyag vagyon):

Bányameddő: ~ 1000 millió m³

Erőműi salak és pernye: ~ 200 millió m³

Kohászati salak: ~ 10 millió m³

Vörösiszap: ~ 50 millió m³

3. ábra Pernyehányó, Visonta

Dr. Szabó Roland

4. ábra Vörösiszap tározó

5. ábra Szénbányászati meddőhányó,
Lyukóbánya

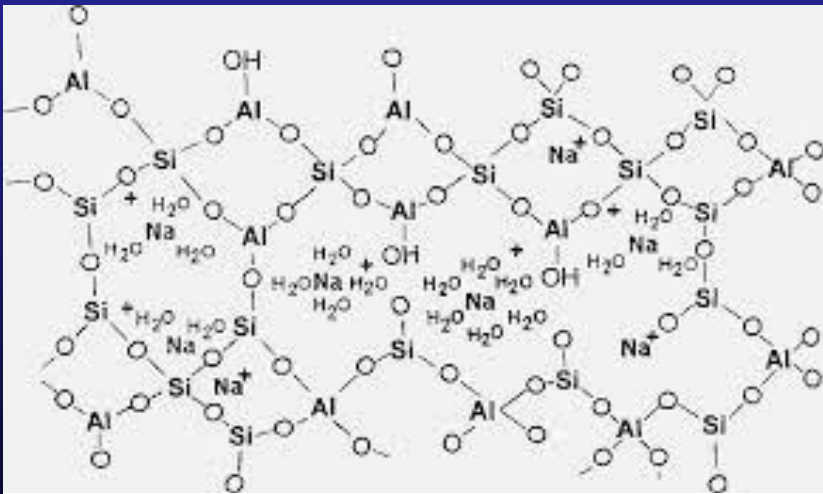
Hasznosítási lehetőségek

- Cement- és betonipar (nyersanyag és kiegészítő anyag),
- útépitési felhasználás,
- tömedékelés,
- kritikus elemek kinyerése (germánium, gallium és egyéb ritkaföldfémek),
- pernyéből kinyert szenoszfer (töltőanyagként),
- geopolimer, geopolimer hab gyártás.

Másodnyersanyagok geopolimerként történő hasznosítása

- **Geopolimer:** Újfajta, mesterségesen előállított kőzet, amelyet aluminoszilikát tartalmú anyagok főként lúgos (NaOH, KOH), esetleg savas (pl. foszforsav) közegben való oldásával állítják elő.
- A geopolimer pasztából különböző habosítási eljárásokkal porózus geopolimerek, úgynevezett **geopolimer habok** állíthatók elő.

6. ábra Geopolimerek lehetséges szerkezete
(Davidovits 1994)

7. ábra Geopolimer hab

Geopolimerek tulajdonságai, alkalmazási területei

Tulajdonságai:

- Rendkívül jó mechanikai tulajdonságú,
- tűz- és hőálló,
- formába önthető,
- kötésük során szinte alig változtatja térfogatát,
- szobahőmérséklet körüli hőmérsékleteken köt és kötési ideje tág határokon belül változtatható (Duxson et al. 2007).

8. ábra Geopolimer térkő

Alkalmazási területei:

- járólapok gyártása, tűzálló tárgyak előállítása, falazó és szigetelő téglák gyártása,
- önthető út- és járdarétegek kialakítása,
- hőszigetelésre alkalmas habosított geopolimer panelek gyártása,
- tűz- és hőálló bevonatok (pl. tűzálló fapanelek) készítése,
- csempék, homlokzati díszek, finomkerámiai termékek előállítása,
- napkollektorokban felhasználható szerkezeti anyagok gyártása (Komnitsas and Zaharaki 2007).

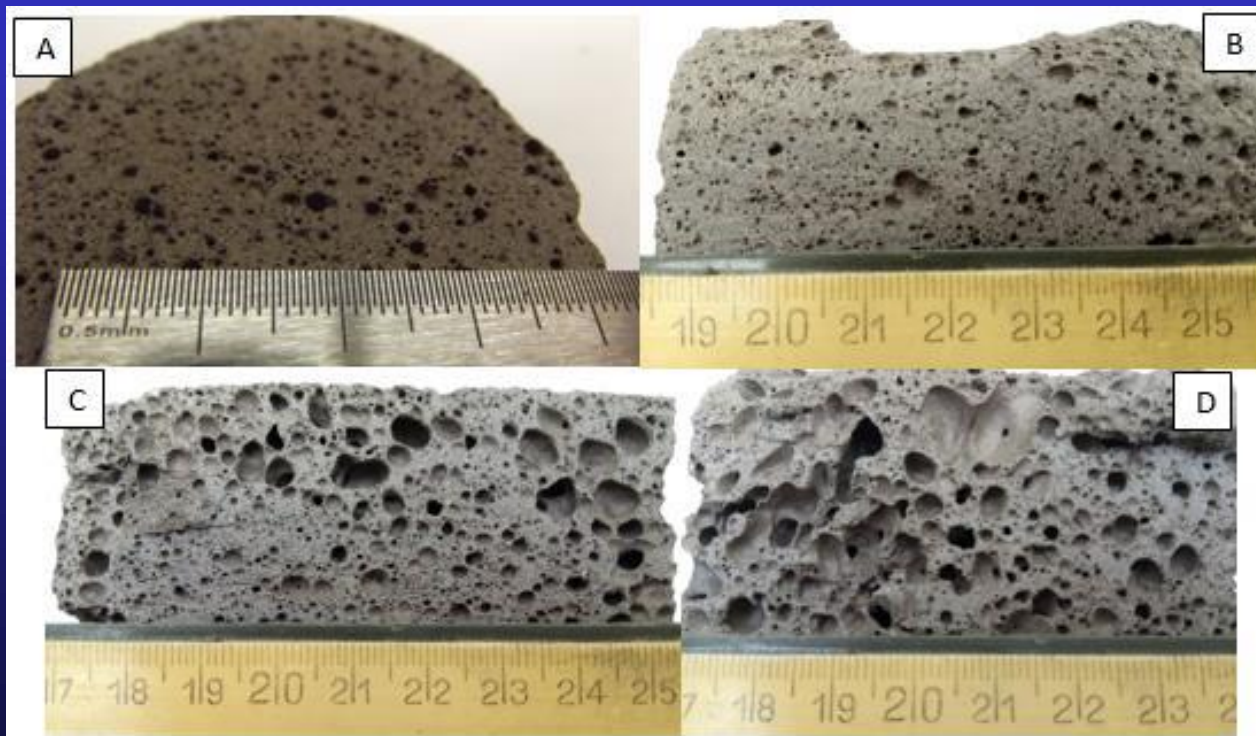

Primer és szekunder nyersanyagok mechanikai aktiválása őrléssel

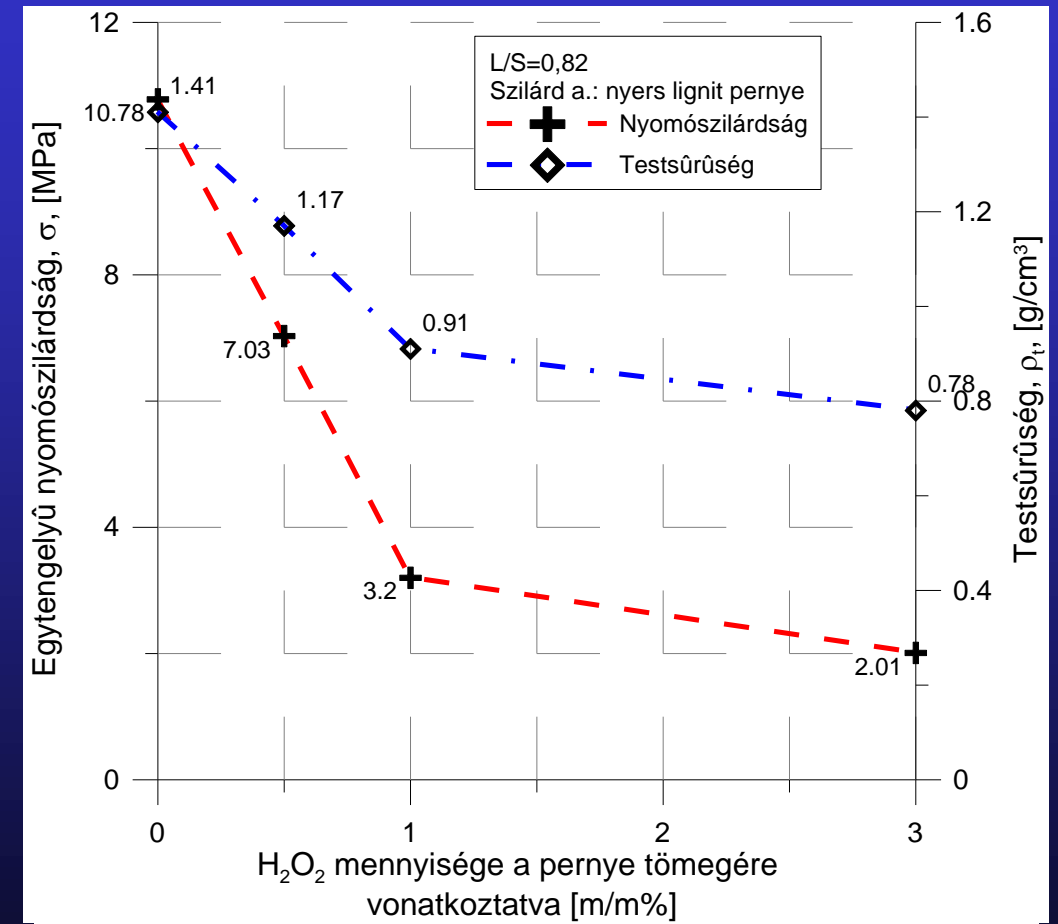
- **Probléma:** A primer (pl. kaolin) és szekunder nyersanyagok (pernye, salak) alacsony reaktivitása.
- **Megoldás:** Alapanyag mechanikai , kémiai vagy termikus aktiválása
- A mechanikai aktiválás lehetőséget nyújt a reaktivitás módosítására a nyersanyagok fizikai-kémiai tulajdonságainak változtatása révén, megváltoztatva az anyag kristályszerkezetét (amorfizáció), felületi tulajdonságait anélkül, hogy megváltoztatnánk az anyag kémiai összetételét.
- Legfontosabb mechanikai aktiválási formák:
  - Mechanikai diszpergálás
  - Felületaktiválás
  - Mechanokémiai (szerkezeti) aktiválás

Geopolimer hab fejlesztésre irányuló vizsgálatok eredményei

- Habosítószer adagolás hatása

9. ábra Geopolimer habmintákról készült képek eltérő habosító szer tartalom esetén

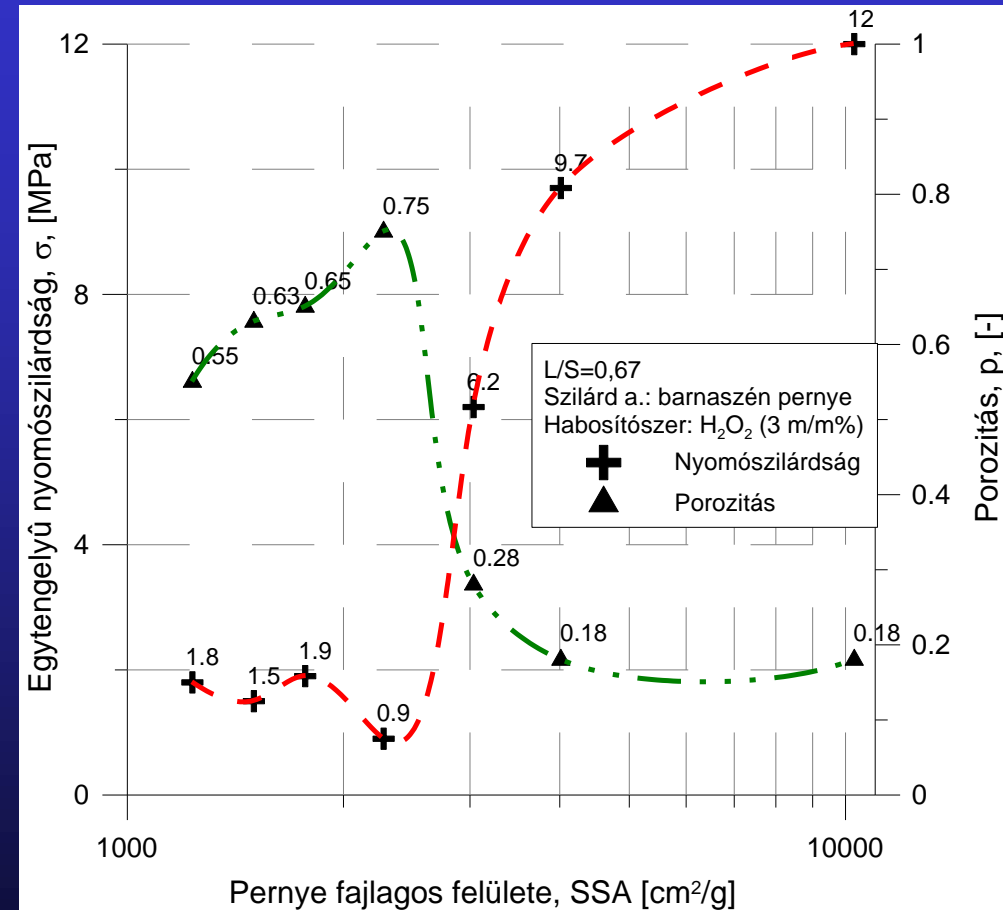
10. ábra A H₂O₂ adagolás hatása a geopolimer habok nyomószilárdságára és testsűrűségére

Geopolimer hab fejlesztésre irányuló vizsgálatok eredményei

- Alapanyag (pernye) őrlési finomságának hatása

11. ábra Geopolimer habmintákról készült képek különböző pernyefinomság esetén

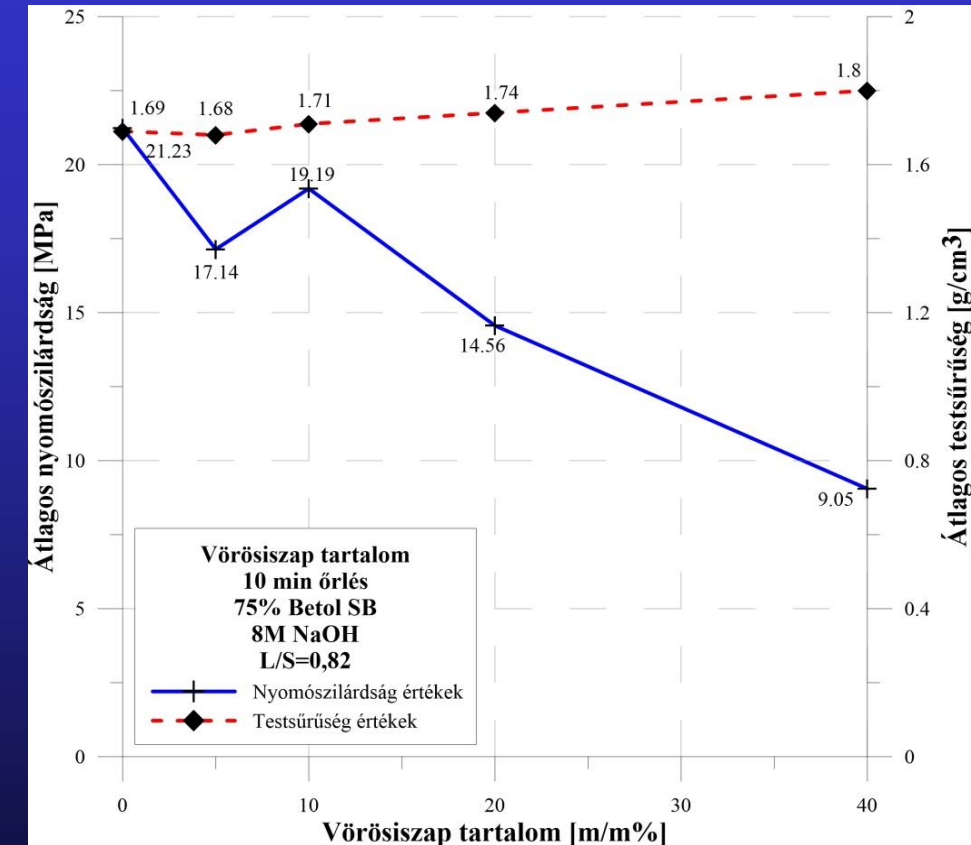
12. ábra Pernyefinomság hatása a geopolimer hab nyomószilárdságára és porozítására

Vörösiszap tartalmú geopolimerek fejlesztése

- Hozzáadott vörösiszap mennyiségének hatása

13. ábra Pernye-vörösiszap alapú próbatestek 0, 5, 10, 20 és 40 m/m% vörösiszap tartalommal

14. ábra A vörösiszap tartalom hatása a geopolimerek nyomószilárdságára és testsűrűségére

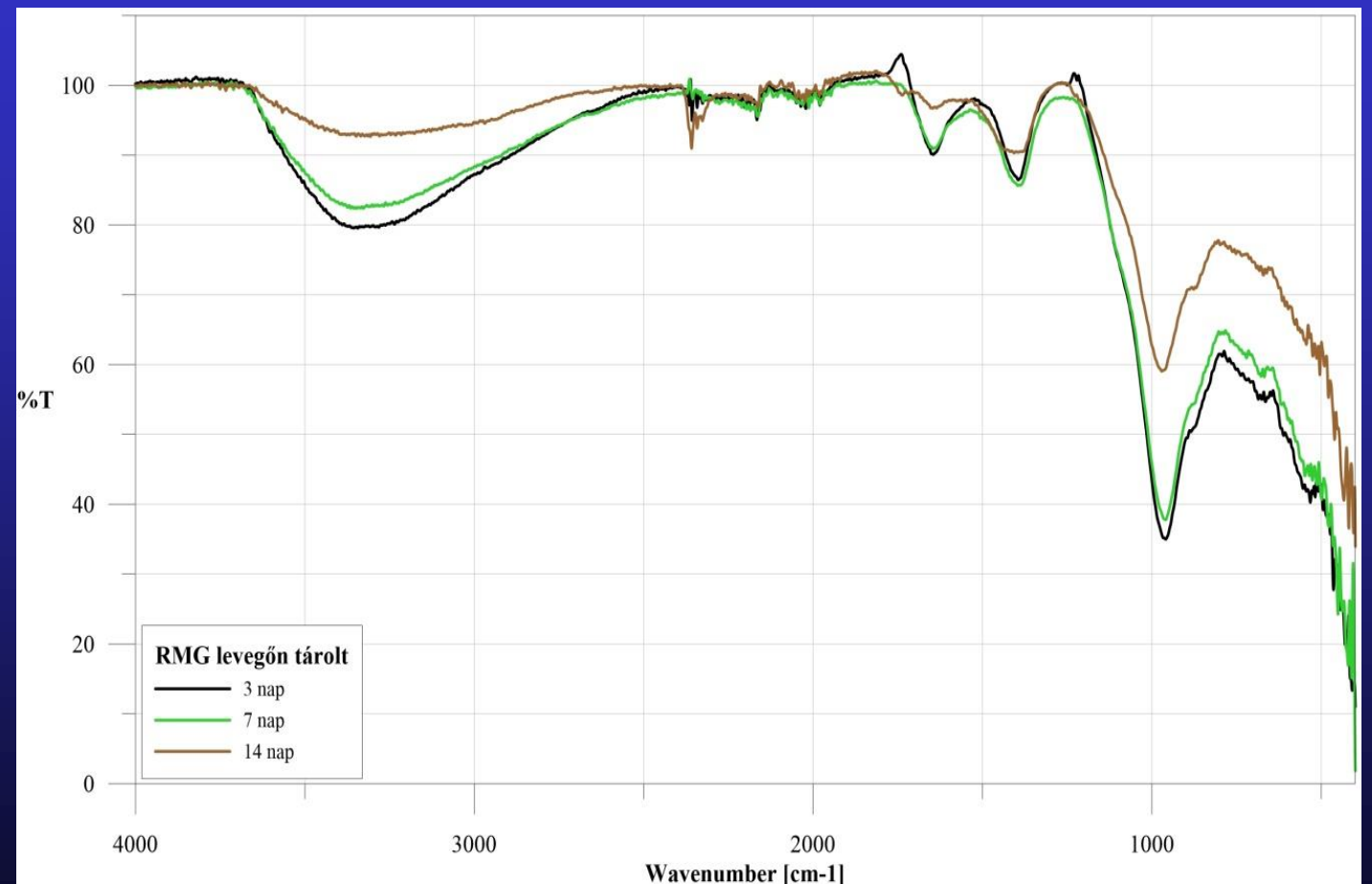
Vörösiszap tartalmú geopolimerek fejlesztése

- Időtállósági vizsgálatok

15. ábra Időtállósági vizsgálatra készült próbatestek 3 napos (felső) és 14 napos (alsó) korban

Dr. Szabó Roland

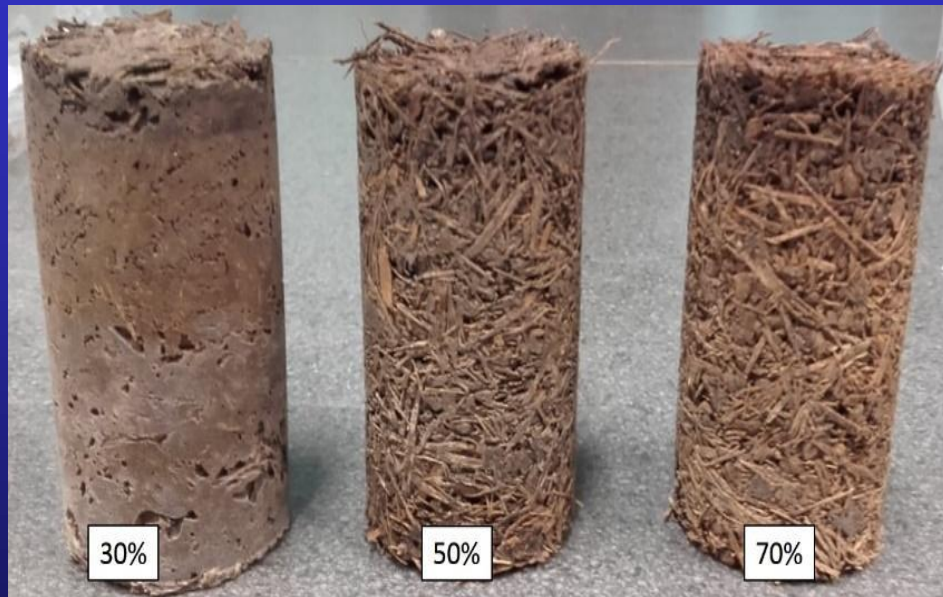

16. ábra A levegőn tárolt vörösiszap tartalmú geopolimerek FT-IR spektrumai

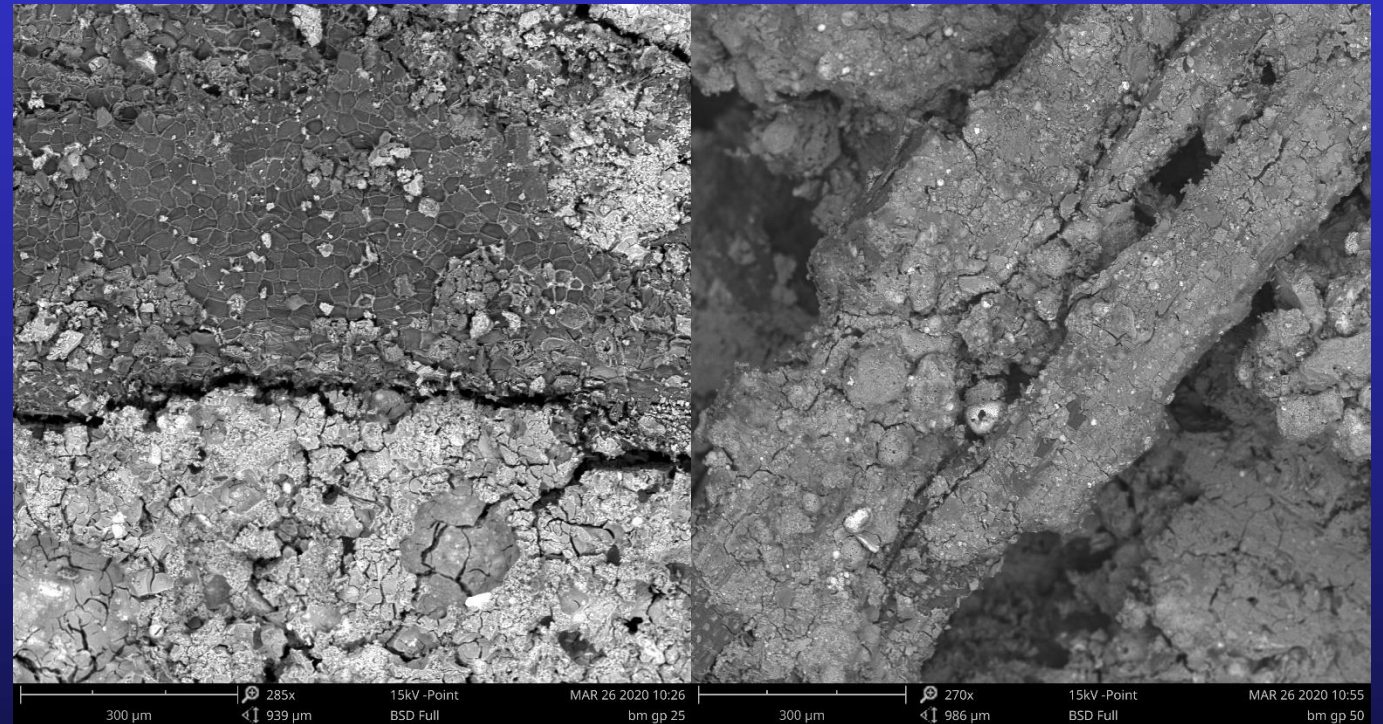
Miskolci Egyetem Nyersanyagelőkészítési és Környezeti Eljárás technikai Intézet

Geopolimer kompozit előállítása

- Kompatibilitási vizsgálatok

17. ábra Fás biomassza tartalmú geopolimer kompozitok

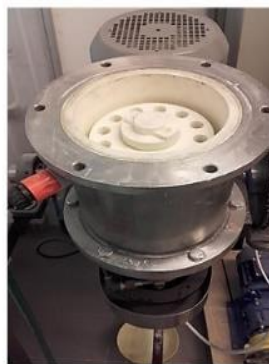
18. ábra Fás biomassza tartalmú geopolimer kompozitok SEM felvételei

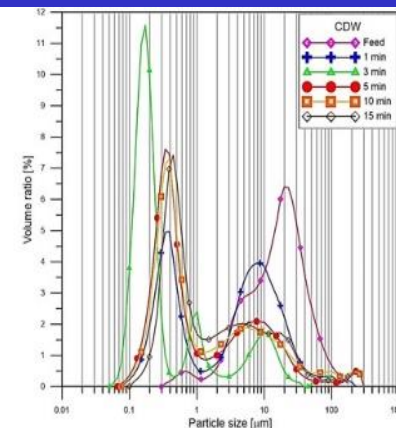
Építési és bontási hulladékok felhasználása cementkiegészítő anyagként

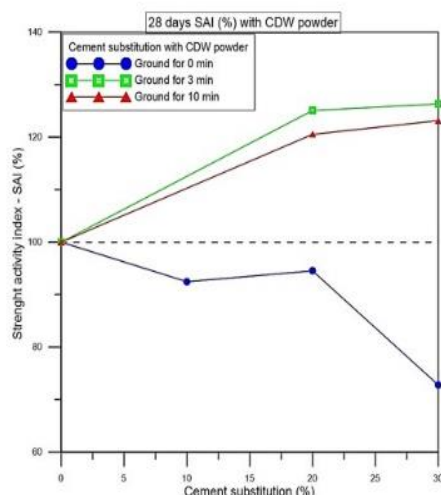
Construction and Demolition Waste (CDW)

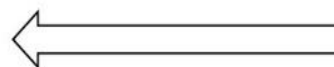
Mechanical activation in stirred media mill

CDW powder (10, 20, 30 wt.%)
+
Portland cement
+
water

The results of mechanical activation
On compressive strength

Összefoglalás

A RING projekt keretében végzett kutatások alapján az alábbi megállapítások tehetők:

- Az őrléssel megvalósított mechanikai aktiválásnak kulcsszerepe volt egy reaktívabb alapanyag előállítása céljából a geopolimerek számára.
- Megfelelő mechanikai stabilitású geopolimer kompozitok állítható elő különféle nyersanyagok pl. pernye, vörösiszap és biomassza felhasználásával.
- Geopolimer habok pórusszerkezete, ezáltal nyomószilárdsága és sűrűsége az alapanyag őrlésével szabályozható.
- A betonhulladék reaktivitása mechanikai aktiválással hatékonyan fokozható, amely elősegíti a cementkiegészítő anyagként történő hasznosítását.

Köszönetnyilvánítás

Az előadásban ismertetett kutatómunka a „Fenntartható Nyersanyag-gazdálkodási Tematikus Hálózat – RING 2017” című, EFOP-3.6.2-16-2017-00010 jelű projekt részeként a Szechenyi2020 program keretében az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Külön köszönet illeti **Dr. Debreczeni Ákost** - a Bányászati és Geotechnikai Intézet egyetemi docensét - a szilárdságvizsgálatok elvégzésében nyújtott segítségéért, valamint **Dr. Móricz Ferenc** tanársegédet az Ásványtani – Földtani Intézetben végzett XRF vizsgálatokban való közreműködéséért.

Hivatkozásjegyzék

Davidovits, J. (1994). Geopolymers: inorganic polymeric new materials. *Journal of Material Education*, 16 (2,3), pp. 91-138.

Duxson, P., Provis, J. L., Lukey, G. C., and van Deventer, J. S. J., (2007). The role of inorganic polymer technology in the development of 'Green concrete'. *Cement and Concrete Research*, 37, pp. 1590–1597.

Komnitsas, K., & Zaharaki, D. (2007). Geopolymerisation: A review and prospects for the mineral industry. *Mineral Engineering*, 20, pp. 1261-1277.

Köszönöm a megtisztelő figyelmüket!